

İNSONI HƏXON BARƏDƏ UMUMİYƏ BƏYONNOMƏ

Tərcuməkə: Allahverdi BAYRAMI,

Redaktəkə: Ataxan ƏBİLOV

09.12.11

Preambula

Bə insoni avlodon həmməy xasbıə ləyoğətə fikfamon iyən çəvon bərobərbıə, yəndıku conıbə həxon zıne - ozodəti, ədoləti iyən sulhbeyəti əsosinə şərtbə bə nəzə seədə;

Bə insoni həxon beitonəti iyən nifrət kardeəti bəşəriyyəti bə dəhşətvardə barbarizmi səbəb be, həmçinin bə sıxankarde, etiqadbaste ozodəti malıkbıə, tarsıku, ehtijocıku ozodbıə dınyo ofəyemonəti çı bəşəriyyəti ən ali piyəybe bə nəzə seədə;

İnsoni bə zılmı-istibdodi vəynə bənə oxonə vasitə bə ǵıyom eşte məcbur nıbe təmin kayro insoni həxon de ǵanuni hukuməti dasti mıdafiə karde zəruribə bə nəzə seədə;

Xəlǵon arədə mehribanə munasibəton oko dastək doy vacibəti bə nəzə seədə;

İbıə Milləton xalqon İbıə Milləton Təşkilati (İMT) Nizomnomədə bə əsosinə insoni həxon, bə insoni şəxsiyyəti ləyoğəti iyən ǵıyməti, merdon-jenon həxon bərobərəti bovə kay təsdiǵ karde, həmçinin həniyən hevujə ozodəti şəraitədə bə sosialə tərəǵǵı nailbe iyən bo jimoni şəraitı çokbeyo koməq karde bə qətm doə be bə nəzə seədə;

Uzvbıə devləton de İMT həmkoəti şəraitədə bə insoni həxon iyən əsosinə ozodətiyon bəməl vardero koməqəti karde bəştə ehdə peqəteəti bə nəzə seədə;

İn həxon iyən ozodətiyon tam dərk kardeyo həmonə ehdəpeqətəyon bə vıre rosnıye yolə əhəmiyyət kəsəb kardeəti bə nəzə seədəy;

İMT Penə Məclis

bəyon kardedə İnsoni Həxon barədə Umumiyyə Bəyonnomə qələy vəzifə təkı, əçəyən bə vıre rəse qorə bəpe həmmə milləton iyən devləton joǵo cəhd bıken ki, har kəs iyən cəmiyyəti har qılə orqan ın Bəyonnomə ıstə dastədə rəhbər qəte əsosdə maarıfvonəti ya de tədrisə roy bə ın həxon iyən ozodətiyon hurmətkarde iyən əvoni təmin kayro dastək be bızo, milli iyən beynəlخالqə səviyyədə de tərəqqipərvərə tədbiron roy həm İMT uzvbıə xəlǵon, həmə çəvon yuristiksiyə jiyobıə əraziyonədə jiyə xəlǵon arədə həmməyəvo iyən effektiv zınə bıbu.

Maddə 1

Həmmə insonon bəştə ləyoğəti iyən həxonro ozod iyən bərobər movardə bedən. Çəvon şuur iyən vicdon hese, əve ki, deyəndı mınasibətədə bənə bıvə rəftor kardəninin.

Maddə 2

Har qılə şəxs ıstə irqi, pusti ranqi, cinsi, zıvoni, dini iyən co əğıdə, milli ya sosial səvoni, əmlakə, sosialə movqe iyən co vəziyyətiku başıkrə nıbə ın Bəyonnomədə elon kardə bıə həmmə həxon iyən ozodətiyon malik bənine.

Çımiku ziodə, çı həminə şəxsi mənsubbıə məmləkəti ya ərazi, çı ərazi mıstəğıləti, ǵəyyuməti jiyobe, ıstənidarənıbə be ya suverenəti har curə şıklədə məhdud beku başıkrə nıbə, siyasiyə, huǵuǵiyə iyən beynəlxalǵə statusiku bə nav omə co-səçınətiyon barde əbını.

Maddə 3

Har şəxsi bo jiye, bo ozodəti iyən şəxsi dastnıjənəti həxış hese.

Maddə 4

Hiç kəs bənə kolə (nokə) ya şıkrə vəziyyətdə oǵəte əbını; ǵuldorəti iyən ǵulə hırıyemon həmməy formondə ǵədəǵən kardə bedə.

Maddə 5

Hiç kəs bə əzobi, ya ǵəddorə, çəy ləyoǵəti bə ji vardə ǵeyri-insonə mınəsibəton, bə cəzoon məruz nibənine.

Maddə 6

Har qılə şəxs konco bedə bıbu ıstə həxe subyektəti zıneyəti həxış heste .

Maddə 7

Həmmə insonon ǵanuni vədə bərobərin iyən qanuni tərəfikü bərobər şıklədə ıstəni mıdafiə həxjon hestışone. Həmmə insonon ın Bəyonnomə dəcvoniyə har curə co-vıjniyətıonku, bə jələvonə co-vıjniyətıon har curə cəhdiku bərobər şıklədə mıdafiə həxjon hestışone.

Maddə 8

Har qılə şəxsi Konstitusiyə ya ǵanuni bəy doə həxon dəcvoniyə vaxtədə səlohiyətınə milliyə məhkəmon tərəfikü ıstə həxon mıdafiə karde həxış heste.

Maddə 9

Hiç kəs ıstənbəsə bə həbs, bo qəte ya bə kuçovnə məruz mande əzını.

Maddə 10

Har qılə şəxsi çəy həx iyən vəzləfon təyin kardeyo iyən bəyo handə bıə cinoyətə ittihomon əsosin be mıəyyən kardeyo, bəçəy koy mıstəğılə, bitərəfə məhkəmədə tam bərobərəti əsasədə, de oşkoəti iyən çı ədoləti həmməy tələbon çəş karde şəraitədə diyə kay həxış heste.

Maddə 11

Cinayət kardeədə ittihomebiə har qılə şəxs tovə çəy qıno bəçəy mıdafiəyo həmmə imkonon təminbiə oje məhkəmə istintağədə de ǵanuniyə ro sıbut be, beqıno hisobbe həxış heste.

Hiç qılə şəxs de milliyə ǵanundoəti iyən de beynəlxalǵə həxon əsosi bino be vaxt cinoyət hisob nıbə hərəkət iyən behərəkəton qorə cinoyətədə ittihom be əzını. Həmçinin bəy cinoyəti kardə vaxtədə tətbiğ bey zınə cəzoku qonə cəzo tətbiğ bey əzını.

Maddə 12

Hiç qılə şəxs bə şəxsiyə, xeyzone mıdaxilə, kə-bə ənəqınıyətı, bəyəndı məktub nıvışte nunəkiliyətı, bəştə şərəfi iyən nufuzi ıstənbəsə ǵəsdi məruz be əzını. Har kəsi bə joǵo mıdaxilə iyən ǵəsdi çı ǵanuni tərəfikü mıdafiə bey həxış heste.

Maddə 13

Har qılə şəxsi har qılə məmləkəti hududədə sərbəst hərəkət karde iyən jimonə vırə səçınıye həxış heste.

Har kəsi ıstən olkən daxil be şərti har qılə məmləkət tərək karde iyən bəştə olkə oqarde həxış heste.

Maddə 14

Har qılə şəxsi təqibiku co məmləkətdə boştəno pənohqo nəve, həmçinin çı pənohqoədə istifadə karde həxış heste.

Çı həxədə həǵıǵətən bə ǵeyri-siyasiyə cinayəton ro doədə, ya bə İMT-i məǵsədon iyən prinsipın zidd hərəkətonku bə nav omə təǵibon vaxti istifadə karde əbını.

Maddə 15

Har qılə şəxsi vətəndoşəti həxış heste.

Hiç kəs ıstənbəsə vətəndoşətiku, iyən vətəndoşəti dəqışkarde həxeku məhrum karde əbını.

Maddə 16

Bə perəsemonə sini rəsə merdon iyən jenon irqiyə, milliyə, diniyə əloməton qorə hiç qılə məhdudiyyət nıbəy bə nikah daxilbe iyən kəxıvandbe həx hısteşone. Əvon bə nikah daxil beədə, nikahi mıddətədə ya çəy dəcvonə vaxtədə çı eyni həxonku istifodə kardədən.

Nikah bə nikahi daxil bıə har dıqlə tərəf ozodə iyən tam rozi beədə dəbastə bedə.

Xeyzon çı cəmiyyəti təbiie iyən sərqrupə vahide, çəy çı cəmiyyəti iyən devləti tərəfikü mıdafiəbey həxış heste.

Maddə 17

Har qılə şəxsi həm colinə, həmə de co kəson bə ico mılkiyyət xıvandbey həxış heste.

Hiç kəsi ıstənbəsə çı mılkiyəto məhrum karde əbını.

Maddə 18

Har qılə şəxsi fikir, vicdon iyən din ozodəti həxış heste. Bı həxe ıstə dini iyən etiğati dəqış karde ozodəti, bəştə dini iyən bovə kardəyon təhsil, dıvo kay, dini iyən ritualə ayinon icro kay vaxti colinə, ya de cokəson bə ico, oşko ya fərdi şikilədə etiğad kay daxile.

Maddə 19

Har qılə şəxsi əğıdə iyən əy sərbəst ifadə karde ozodətiş heste; bı həxe be manəə bə əğıdə malikbə iyən informasiyon ya ideyaon devləti sərhədiku bə şıkrə nıbə de dilipiyə vasitəon nəve, ya bə dast varde, pevilo kay ozodəti daxile.

Maddə 20

Har qılə şəxsi bə dinc yığıncağon iyən assosasiyon ozodəti həxış heste.

Hiç kəsi bə konsə qılə assosiasiya uzvəti məcbur karde əbını.

Maddə 21

Har qılə şəxsi devləti idarə kardeədə ya bilavasitə, ya ozodə şikilədə vıjniyəbıə numayəndon vasitə ıstirak kay həxış heste.

Har qılə şəxsi ıstə olkədə devləti idaronədə xıdmət kardeyo bə bərobər imkonı həxış heste.

Xəlğı iradə çı iqtidarə hakimiyəti əsas bənine; In iradə ıstəni de nunəkılə sədodoymonə roy, umumiyyə iyən bərobərə vıjoniyyə həxe, ya sədodoymonə ozodəti təmin bıkə de co eynimənəynə forməyon dəvoniyə bıə mıtəmadi iyən soxtə nıkardemonə vıjınon nişo doənine.

Maddə 22

Har qılə şəxsi çı cəmiyəti uzv təki sosialə mıdafiəş bənine iyən de milliyə ya beynəlxəlğə həmkəti roon, har devləti soxtemoni iyən pesurson dairədə çəy ləyoğəti mıdafiə iyən şəxsiyəti ozodə ovciyo iqtisadiyyə, sosialə iyən mədəniyyə sahədə həxonış heste.

Maddə 23

Har qılə şəxsi de zəhməti dastko bey, sərbəstə koy vırə səçın karde, ədolətinə iyən çokə ko şəraiti bey, iyən bekoətikü mıdafiə bey həxış heste.

Har qılə şəxsi hiç qılə co-vıjniyəti nıbıə bo i curə koy i curə zəhməthəx səy həxış heste.

Har kobıkə şəxsi bəştə koy qorə lozim beədə de co sosialə mıdafiə vasitəon təmom bıə, çəy ıstəni iyən xeyzoni loyiğinə quzoronı təminbıkə ədalətinə iyən qənoətbəxşə maaş səy həxış heste.

Har qılə şəxsi həmkaron ittifoğ soxtə iyən ıstə sosialə marağon mıdafiə kardeyo bə həmkaron ittifağı uzvbey həxış heste.

Maddə 24

Har qılə şəxsi istirohət, iyən asudə vaxt, həmçinin koyə ruji bəağılnıştə hudud, iyən maaş doə bıə mıtəmadiyə məzuniyəti həxış heste.

Maddə 25

Har qılə şəxsi ıstəni iyən xeyzoni səhhəti iyən rifahi təmin kardeyo lozimbiə hardemon, takanemon, tibbiyə xıdmət, iyən lozimi sosialə təminatən daxilbiə jimonə səviyyə iyən bekorəti, noxəşəti, əliləti, vevə mandeəti, pibeyəti, iyən çı şəxsi ıstəniku bə şıkrənıbə səbəbonku jimonə vasitəon qin kardeədə bə təminatı həxış heste.

Moəti iyən hırdənəti bə məxsusiyə ğeydi iyən koməq səy həxış heste. Nikohi səkiştədə, ya nikohiku bəkəno movardəbiə hırdənən i curə sosialə mıdafiəku istifadə kardəninin.

Maddə 26

Har qılə şəxsi təhsil səy həxış heste. Kami ibtidai iyən umumiyə təhsil bepul bənine. İbtidaiyə təhsil icbari bənine. Har kəsi bo texnikiyə iyən pişə təhsili səyo imkanış bənine. Ali təhsilən de har kəsi ğabiliyyəti bə həmməy i curə dərəcədə mıyəssər bənine.

Təhsil - bo insoni şəxsiyəti tam inkişafiyo iyən bə insoni həxon iyən bə əsasınə ozodətion hurməti zyod kardeyo səbəro kardə bənine. Təhsil xəlğon irqi iyən diniyə qrupon arədə, iyəndı dərəsemon, duruminəti iyən dustəti mehkəm kardeyo iyən İbiə Milləton sulhi oğəte sahədə fəaliyyət nişo doyo koməq kardənine.

Valideynon boştə hırdəsininə əğılon təhsili novi səçın kardeədə sərbəstin.

Maddə 27

Har qılə şəxsi cəmiyəti mədəniyə jimonədə iştirok karde, hınəsənəti həzz səy, elmiyə tərəğğiyədə iştirak karde iyən çəy foydəku istifadə karde həxış heste.

Har qılə şəxsi mıəllif bə elmiyə, ədəbiyə iyən hınəsənətə əsəron səkiştədə bə məydon beşə maddiyə iyən mənəviyə mənafeyon noğə doyo həxış heste.

Maddə 28

Har qılə şəxsi bın Bəyonnomədə əks bıə həx iyən ozodətion tam təminbiə sosialə iyən beynəlxəlğə reçini həxış heste.

Maddə 29

Har qılə şəxsi əncəx çəy ozod iyən tam inkişafış mımkunbiə cəmiyəti vədə vəzifonış heste.

İştə həx iyən ozodətion bə əməl vardeədə har qılə şəxs əncəx bə jələvonə məhdudiyəton məruz mande bəzine ki, əvon çı ğanuni tərəfikü çı co kəson həx iyən ozodətion zine iyən bəvon hurmət bə təminatıku, iyən

demokratikə cəmiyəti əxlaqiyyə, ictimaiyyə, asayişə iyən umumiyyə rifahə tələbon bə vırə rosne məğsədi təmin kardəyku bə nav bo.

In həx iyən ozodətion bə əməl varde bə İMT məğsəd iyən prinsipən zidd nibənine.

Maddə 30

In Bəyonnomədə hiççi bə konsə qılə devləti, bə şəxson qrupi, iyən bə co-co şəxson Bəyonnomədə elanbıə həx iyən ozodətion məhv kardeyo səbərobıə de har qılə fəaliyyəti dastko be, ya konsə qılə joğə hərəkəti bə əməl varde həx doy təkinə təfsir karde əbını.